

Educar en temprança i sobrietat (2)

"Qui és senyor de si mateix té moltes possibilitats per a lliurar-se al servei del proïme i de Déu, i assolir així la felicitat màxima". Segona editorial sobre com educar els adolescents en la temprança.

05/07/2011

L'adolescència ofereix possibilitats noves per educar la temprança, ja que el jove té una maduresa més

gran, i això facilita l'adquisició de virtuts, que requereixen interioritzar hàbits de comportament i motivacions. Tot i que el nen pot avesar-se a fer coses bones, només quan arriba a una certa maduresa afectiva i intel·lectual pot aprofundir en el sentit de les pròpies accions, i valorar-ne les conseqüències.

En l'adolescència és important explicar el perquè d'alguns capteniments, percebuts potser pel jove com formalismes, o d'alguns límits que convé posar a la conducta, i que potser vegi com a meres prohibicions. En definitiva, hem d'aprendre a donar raons vàlides per les quals paga la pena ser temperats. Per exemple, en la majoria dels casos, no serà argument suficient parlar de la necessitat de moderar (sobretot en el camp de les diversions, contraposant l'estudi) per aconseguir un futur professional segur i brillant, encara que es tracti

d'un raonament legítim, ja que posa l'accent en una realitat llunyana i sense interès per a molts joves.

És més eficaç mostrar com la virtut és atractiva ja ara, fent presents els ideals magnànims que omplen els cors, els motius que els mouen, els grans amors: la generositat amb els necessitats, la lleialtat vers els amics, etc. Mai no s'hauria de deixar d'assenyalar que la persona temperada i sòbria és qui millor pot ajudar els altres. Qui és senyor de si mateix té moltes possibilitats per a lliurar-se al servei del proïsme i de Déu, i aconseguir així la felicitat i pau màxima que hom pot assolir en aquesta terra.

A més, l'adolescència presenta circumstàncies noves en què ser sobri i temperat. La curiositat natural de qui progressivament ha anat aprenent a estrenar-se en la vida i a caminar pel món, s'ajunta

amb una sensació nova de domini sobre el propi futur. Apareix així un afany de provar i experimentar tot, que fàcilment s'identifica amb la llibertat. Volen sentir-se, d'alguna manera, lliures de coacció, de manera que comentaris o referències a horari, ordre, estudi, despeses, potser són percebuts com "injustes imposicions".

D'altra banda, aquesta visió tan generalitzada en l'ambient actual està promoguda i potenciada, en molts casos, per una multitud d'interessos comercials que tracten de convertir aquests afanys juvenils en un gran negoci.

És el moment perquè els pares no es deixin sobreposar per les circumstàncies, pensin en positiu, cerquin solucions creatives, raonin al costat dels fills, els acompanyin en la cerca de la veritable llibertat

interior, exercitin la paciència, i preguin per ells.

Una clau de felicitat

Bona part de la publicitat en les societats occidentals s'adreça als joves, que han augmentat en els darrers anys notablement la capacitat adquisitiva. Les diverses marques difonen les seves modes proposant estils de vida amb què alguns s'identifiquen, alhora que altres es diferencien.

La "possessió" d'objectes d'una determinada marca serveix, d'alguna manera, com englobant social; hom és acceptat en el grup, se sent integrat, encara que no sigui tant pel que és sinó pel que té i representa davant dels altres. El consum en els adolescents, sovint, no està determinat tant pel desig de tenir (com en els nens), com per una manera d'expressar la personalitat o

de manifestar millor la posició en el món, a través dels amics.

Al costat d'aquests motius, la societat de consum incita a què les persones a no es conformin amb allò que tenen, que provin l'últim que se'ls ofereix. Es diria que estan obligades a canviar d'ordinador o d'automòbil cada any, a adquirir l'últim telèfon mòbil –o una determinada peça de vestir que després gairebé no s'usa–, a acumular, per la mera satisfacció que dóna posseir, música, pel·lícules, o programes informàtics del més divers tipus. Són persones guiades per l'emoció que produeix comprar, consumir; han perdut el domini sobre les passions.

Evidentment, no tota la culpa és de la publicitat o de l'ambient. Potser els educadors no han estat prou incisius. Per això, convé que els pares, i en general aquells que d'una manera o altra es dediquen a la formació, es

demanin sovint com fer millor aquesta tasca, que és la més important de totes, ja que d'ella depèn la felicitat de les generacions futures, i la justícia i la pau a la societat.

Cal que els pares siguin conscients que el tren de vida i de despeses es reflecteix en el clima familiar. Com en tot, hi cal exemplaritat, de manera que els fills percebin, des de petits, que viure d'acord amb la pròpia posició social no comporta caure en el consumisme o en el malbaratament. Per exemple, abans en alguns països es deia que "el pa és de Déu, i per això no es llença". És una manera concreta de fer entendre que cal menjar amb l'estómac i no amb els ulls, i que s'ha d'acabar tot allò que es serveix, amb agraïment, perquè hi ha moltes persones que passen necessitat; i, implícitament, que tot allò que rebem i tenim –el pa

nostre de cada dia– és do que hem d'utilitzar i administrar com a tal.

És comprensible l'afany d'evitar que els fills no tinguin allò que tenen altres, o que disposin d'allò que a nosaltres ens va mancar quan érem petits, però no és lògic donar-los tot. Així es fomenten les comparacions, un desig dolent d'emulació, que, si no es modera, pot degenerar en una mentalitat materialista.

La societat en què vivim és plena de graus, de categories i estadístiques que més o menys conscientment ens inciten a competir. Déu nostre Senyor no fa comparacions. Ens diu, fill, tu sempre ets amb mi, i tot el meu és teu [1]; per a Ell tots som predilectes, igualment apreciats, estimats i valorats. Potser aquesta sigui una de les claus de l'educació a la felicitat: adonar-nos nosaltres, i ajudar que els fills comprenguin que sempre hi ha lloc per a ells a la casa

del pare, que cada un és estimat perquè sí, que es ***tracta amb el mateix amor, i de manera desigual, els fills desiguals*** [2].

D'altra banda, la formació en la sobrietat no es redueix a pura negació: cal ensenyar en positiu, fent entendre als fills com conservar i utilitzar millor allò que es té, la roba, les joguines. Donar-los responsabilitat, d'acord amb l'edat de cada un: l'ordre a l'habitació, la cura dels germans més petits, els encàrrecs materials a la casa (preparar l'esmorzar, comprar el pa, llençar les escombraries, parar taula...). Fer-los veure, amb l'exemple, que les eventuais mancances es porten sense lamentar-se, amb alegria, estimulants la generositat amb els necessitats.

Sant Josep maria recordava amb goig que el seu pare va ser sempre, fins i tot després del revés econòmic sofert,

molt almoïner. Són aspectes del dia a dia que creen una atmosfera familiar en què les persones són allò veritablement important.

Posseir el món

Tu sigues sobri en tot [3]: la breu instrucció de sant Pau a Timoteu val en tots els temps i llocs. No és un criteri exclusiu per a alguns cridats a un lliurament particular, ni només una cosa que han de viure els pares, però que no es pot "imposar" als fills. Més aviat es tracta que pares i educadors descobreixin i apliquin el seu significat a cada edat, a cada tipus de persona, i a cada circumstància.

Requereix actuar amb prudència – posant els mitjans habituals de pensar les coses, demanar consell, etc–, per saber encertar en les decisions. I si, malgrat tot, les noies o els nois no comprenguessin a la primera la conveniència d'alguna

mesura, i protestessin, després sabran apreciar-ho i ho agrairan. Per això, cal armar-se de paciència i fortalesa, ja que en pocs terrenys com en aquest cal anar contra corrent.

Referent a això, tots hem de tenir present que no és criteri vàlid per fer alguna cosa el fet que estigui molt generalitzada: *No us emmotlleu al món present; deixeu-vos transformar i renoveu el vostre interior, perquè pugueu reconèixer quina és la voluntat de Déu, allò que és bo, agradable a ell i perfecte* [4].

En aquest mateix sentit, convé tenir mesura substancial amb allò que es dóna als fills, ja que s'aprèn a ser sobri sabent administrar allò que es té. Referint-se en concret als diners, sant Josepmaria advertia als pares: *L'excés d'afecte fa que els aburgeseu bastant. Quan no és el pare, és la mare. I quan no, l'àvia.*

I de vegades, els tres, cadascun pel seu costat, i us guardeu el secret. I el noi, amb els tres secrets, pot perdre l'ànima. Poseu-vos d'acord. No sigueu garrepes amb els fills, però tingueu en compte la capacitat de cada un, la serenor de cada un, la possibilitat d'autogovernar-se: i que no tinguin mai abundància, fins que la guanyin ells [5]. Cal ensenyar-los a administrar els diners, a comprar bé, a utilitzar instruments –com el telèfon– amb factures que es paguen a final de mes, a reconèixer quan s'està gastant pel plaer de gastar...

De tota manera, els diners és només un aspecte de la qüestió. Una cosa anàloga succeeix amb l'ús del temps. Una mesura sòbria en els espais dedicats a l'entreteniment, a les aficions o l'esport forma part d'una vida temperada. La templança en aquest camp permet alliberar el cor per dedicar-se a coses que ens ajuden

a sortir de nosaltres mateixos i ens permeten enriquir conreant la vida de família o les amistats. Per exemple, l'estudi o dedicar temps i diners als més necessitats, és quelcom que convé fomentar en els nois ja des de petits.

Temperar la curiositat, fomentar el pudor

La temprança cria l'ànima sòbria, modesta, comprensiva; li facilita una pudícia natural que sempre és atractiva, ja que es nota en la conducta el senyoriu de la intel·ligència [6]. Amb aquestes paraules, sant Josepmaria sintetitza els fruits de la temprança i els associa a una virtut molt particular: la cautela, que podríem entendre com una modalitat del pudor i de la modèstia.

"Modèstia" i "pudor" són parts integrants de la virtut de la temprança [7], ja que un altre dels

campes d'aquesta virtut és, precisament, la moderació de l'impuls sexual. «El pudor protegeix el misteri de les persones i del seu amor. Invita a la paciència i a la moderació en les relacions amoroses, demana que es compleixin les condicions del do i del compromís definitiu de l'home i de la dona entre ells. El pudor és modèstia, inspira l'elecció del vestit. Manté el silenci o la reserva allà on traspua el risc d'una curiositat malsana. És fet de discreció» [8].

Sens dubte, si l'adolescent ha anat formant la voluntat durant la infància, quan arriba el moment, té aquest natural pudor que facilita enquadrar la sexualitat d'una manera veritablement humana. Però resulta important que el pare –amb els fills– i la mare –amb les filles– hagin sabut guanyar-se la seva confiança, per explicar-los la bellesa

de l'amor humà quan puguin
comprendre-ho.

Com aconsellava sant Josepmaria, el pare ha de fer-se amic dels fills. No té més remei que esforçar-se a això, perquè arriba un moment en què els nens, si el pare no els ha parlat, van amb curiositat –d'una part raonable i d'una altra malsana– a preguntar quins són els orígens de la vida. L'hi pregunten a un amigueta pocavergonya, i llavors miren amb fàstic els pares. En canvi, si tu –perquè l'has seguit des de nen i veus que és el moment– li dius noblement, després d'invocar el Senyor, quin és l'origen de la vida, el nen anirà a abraçar a la mare perquè ha estat tan bona, i a tu et donarà uns petons amb tota l'ànima i dirà: ¡que bo és Déu!, que s'ha servit dels pares, deixant-los una participació en el seu poder creador. No ho dirà així la

criatura, perquè no en sap. I pensarà que el vostre amor no és una cosa maldestra, sinó una cosa santa [9]. Això resultarà més fàcil si no eludim les preguntes que amb naturalitat van plantejant els nens, i les responem d'acord amb la seva capacitat.

També, com passava quan ens referíem a educar la tempra en els àpats, l'exemple és fonamental. No n'hi ha prou explicar, cal mostrar amb obres que «no convé mirar allò que no és lícit desitjar» [10], vetllant perquè tot a la llar tingui el to que es respirava a la casa de Natzaret.

En aquest sentit, la trivialització que en moltes societats actuals es fa de la sexualitat, requereix prestar atenció a mitjans com la televisió, internet, els llibres o videojocs. No es tracta de fomentar una mena de "por reverencial" cap a aquestes realitats, sinó d'aprofitar-les com a

oportunitats educatives, ensenyant a usar-les amb sentit positiu i crític, sense por a rebutjar el que fa mal a l'ànima, o transmet una visió deformada de la persona. S'ha de prendre nota de l'evidència: Des del primer moment, els fills són testimonis inexorables de la vida dels pares. No us adoneu, però ho jutgen tot, i de vegades us jutgen malament. De manera que les coses que succeeixen a la llar influeixen per a bé o per mal en les vostres criatures [11].

Si els fills veuen els pares canviar de canal de televisió quan apareix una notícia escabrosa, un anunci de baix to o una escena inconvenient en una pel·lícula; si aprecien que s'informen sobre els continguts morals d'un espectacle o un llibre abans de veure'l o llegir-lo, se'ls està transmetent el valor de la puresa. Si s'adonen, quan van pel carrer, que els pares –o educadors– no presten

atenció a determinades publicitats –o fins i tot els ensenyen a no tafanejar i a desagreujar–, els fills assimilen que la puresa del cor és quelcom que paga la pena, que mereix ser protegit, i que d'alguna manera forma part de l'ambient familiar en què viuen. «Ensenyar el pudor als infants i adolescents, és desvetllar-los al respecte de la persona humana» [12].

Tanmateix, vetllar per l'ambient no és –pròpiament– educar en la tempra. És una condició indispensable per a la vida cristiana, però la virtut no s'educa només "evitant el mal" –aspecte inseparable de la vida de la gràcia en general–, sinó moderant els plaers, que en principi són en si mateixos bons. Per això, encara més important és ensenyar a fer servir les coses i els instruments que tenen a disposició, per molt bons que siguin els continguts.

És evident que veure indiscriminadament la televisió, encara que sigui en família, acaba per dissoldre l'ambient de la llar. Pitjor encara que cada habitació tingui el seu propi aparell, i cada un "es tanqui" per veure els programes favorits. Una cosa anàloga podria dir-se de l'ús indiscriminat (de vegades, compulsiu) de telèfons mòbils u ordinadors.

Com en tot, un ús sobri d'aquests instruments per part de pares i educadors ensenya els nois a fer el mateix. Amb l'agreujant que, en el cas dels pares, passar hores davant del televisor "per veure què hi ha", no només acaba sent un mal exemple, sinó que redunda en una manca d'atenció als fills, que veuen els pares més atents –si més no, això els sembla– a unes persones estranyes que a ells mateixos.

Si la templança és senyoriu, convé recordar que ***no hi ha més bon senyoriu que saber-se en servei: en servei voluntari a totes les ànimes! – És així com es guanyen els grans honors: els de la terra i els del Cel [13].***

La templança permet emprar el cor i les capacitats de la persona a servir el proïsme, a estimar, clau única de la veritable felicitat. Sant Agustí, que va tenir molt a lluitar contra els reclams de la destemperança, ho explicava així: «Posem la nostra atenció en la templança, les promeses són la puresa i incorruptibilitat de l'amor, que ens uneix a Déu. La seva funció és reprimir i pacificar les passions que anhelen allò que ens desvia de les lleis de Déu i de la seva bondat, o el que és el mateix, de la benaurança. Aquí, en efecte, té la seu la Veritat, la contemplació, el seu gaudi i l'íntima unió ens fa feliços; per contra,

aquells que se'n s'aparten es veuen atrapats en les xarxes dels grans errors i afliccions» [14].

J. de la Vega, J. M. Martín

[1] *Lc*, 15, 31.

[2] Sant Josepmaria, *Solc*, n. 601.

[3] 2 *Tm* 4, 4.

[4] *Rm* 12, 2.

[5] Sant Josepmaria, tertúlia a l'IESE (Barcelona), 27-XI-1972. Vid. <https://www.es.josemariaescriva.info/articulo/la-ed...> .

[6] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, n. 84.

[7] Cf. *Catecisme de l'Església Catòlica*, n. 2521.

[8] *Catecisme de l'Església Catòlica*, n. 2522.

[9] Sant Josepmaria, tertúlia al Col·legi Enxomil (Porto), 31-X-1972.

[10] Sant Gregori el Gran, *Moralia*, 21.

[11] Sant Josepmaria, tertúlia a Pozoalbero (Jerez de la Frontera), 12-XI-1972. Vid. <https://www.es.josemariaescriva.info/articulo/la-ed...> .

[12] *Catecisme de l'Església Catòlica*, n. 2524.

[13] Sant Josepmaria, *Forja*, n. 1045.

[14] Sant Agustí, *Els costums de l'Església Catòlica*, cap. 19.

opusdei.org/ca-ad/article/educar-en-tempranca-i-sobrietat-i-ii/ (11/04/2025)